

הישיבה המאה-ועשרים של הכנסת השישית

יום רביעי, כ"ד כסלו תשכ"ז (7 בדצמבר 1966)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.02

א. שאילתות ותשובות

בהשוואה למחירים של קבלנים אחרים. יש לציין, כי בשנים האחרונות לא הגישה "רסקו" הצעות לחלק מהמכרזים שהוצאו על ידי משרד השיכון, מסיבות בלתי-תלויות במשרד זה, ובאותם המכרזים שבהם השתתפה "רסקו" נבדקה הצעתה לגופה על ידי ועדת המכרזים וברוב מכרזים אלה היו מחירי "רסקו" גבוהים יותר ממחירי קבלנים אחרים.

ג. בניית שיכונים למילוי צרכים של משרד השיכון במימון החברה בתוספת משכנתה ממשלתית הניתנת למשתכן מתוך כספים ממשלתיים (חברה משכנת). באפיק זה פועלות נוסף ל"רסקו" גם חברות שיכון ציבוריות, כגון: שיכון עובדים, משה"ב (משכנת), סלע, מעונות עממים, שיכון אורחי ועוד. הירידה העיקרית בהשתתפותה של "רסקו" באפיק בניה זה חלה בשנות הגאות בבניה לצורכי שיכון, היינו בשנים 1962/63, 1963/64, שנים שבהן חלה עליה תלולה בפעולתה של "רסקו" בבניית שיכונים ומכרזים מסחריים במסגרתה העצמית, ללא קשר עם משרד השיכון, באותן השנים לא הייתה חברת "רסקו" מעוניינת להשתתף בפרוגרמת הבניה של משרד השיכון כחברה משכנת, כפי הנראה מתוך הגחה כי פעילות בשוק השיכון הפרטי תהיה רווחית יותר. עם שינוי המצב בשוק השיכון חזרה "רסקו" להתעניין בביצוע עבודות במסגרת הבניה הציבורית של משרד השיכון, ואמנם בשנות הכספים 1964/65 ו-1965/66 חזר ועלה מספר היחידות של "רסקו" במסגרת בניית משרד השיכון, להלן מספרים המראים את מספר היחידות שבנתה "רסקו" במסגרת הפרוגרמה של משרד השיכון לעומת מספרי יחידות שהפעילה בשוק הפרטי בשנים 1958—1965. מספרים אלה מבוססים על הדין-וחשבון השנתי והמאזן של חברת "רסקו" ליום 31 במרס 1965.

מיון בניית "רסקו" לצורכי שיכון:

שנת בניה	עם משרד השיכון	סה"כ יחידות שיכון
1958	1820	810
1959	1910	780
1960	1370	1640
1961	1100	2130
1962	1225	2225
1963	955	2495
1964	1130	1970

אין לי עדיין מספרים על שנת 1965.

מן הדין לציין, כי אין זה נכון להשוות בין סך כל יחידות הדיור שהפעיל משרד השיכון במספר שנות תקציב, ובין מספר היחידות שבנתה "רסקו" עבור משרד השיכון במשך אותן השנים. שיתוף החברות הציבוריות (ו"רסקו" בתוכן) בביצוע הבניה של המשרד תלוי בכל שנה ושנה בצרכים ובמדיניות של השנה האמורה. במידה שגדלה בשנה מסוימת הבניה לצורכי עולים באזורי פיתוח, הקמת ערים חדשות, והבניה לצרכים סוציאליים בלתי-כלכליים, הולך וקטן

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

תחילה נשמע תשובות של השרים לשאילתות של חברי הכנסת.

1. נתונים על פעולותיה

של חברת "רסקו"

חברי-הכנסת ז. צור שאל את שר האוצר ביום כ"ד בכסלו תשכ"ז (7 בדצמבר 1966):

בפרסומים שהופיעו בימים האחרונים בשם מנהל חברת "רסקו", מר ה. שטרן, נמסר על טענתו כי מאז נוסדה חברת "שיכון ופיתוח" קופחה "רסקו" בקבלת עבודות מהשיכון הציבורי של הממשלה, וכי זה היה הגורם לקשיים הכספיים שהחברה נתונה בהם כעת.

מאחר שלפי הידיעות בעתונות הוגש לשר האוצר דו"ח על-ידי ועדה שבדקה את מצבה של החברה — אבקש לענות לי:

1. האם נכונה טענת המנהל הכללי של החברה בדבר צמצום חלקה של חברת "רסקו" בקבלת עבודות בניה מהממ"שלה?

2. לפי אילו קריטריונים נמסרות עבודות השיכון של משרד השיכון לקבלנים ומה היה לכן מעמדה של חברת "רסקו"?

3. מה חלקם של ענפי המשק השונים בפעולותיה של חברת "רסקו" ומה השינויים שחלו בחלוקתם בשנים האחרונות?

4. האם נקבעו הסיבות שגרמו לקשייה הכספיים של החברה?

שר-האוצר פ. ספיר:

1. חלקה של חברת "רסקו" בעבודות שיכון, אשר במסגרת הפרוגרמה של משרד השיכון, ירד במקצת בשנים 1962 ו-1963 וחזר ועלה מחדש בשנים 1964 ו-1965. ירידה זו ניתנת להסברה על ידי העובדות הבאות: חברת "רסקו" פועלת במסגרת הפרוגרמה של משרד השיכון בשלושה אפיקים:

א. בניה בהתיישבות. תפקידה של חברת "רסקו" בשטח זה הוא להתיישבות חקלאית למעמד בינוני. הירידה בבניה לצורכי התיישבות חקלאית זו היא תוצאת מצב אובייקטיבי של צמצום הצרכים בהתיישבות זו. מסלול בניה זה אינו מהווה גורם רציני, מאחר שמדובר על תנודה שבין 135 יחידות בשנת הכספים 1960/61 לבין 75 יחידות לשנת הכספים 1964/65.

ב. ביצוע הבניה בתור קבלן. הירידה בפעולתה של חברת "רסקו" כקבלן אינה תלויה כלל ועיקר במדיניות משרד השיכון בנידון. עבודות הבניה לקבלנים נמסרות על-פי מכרזים, שבהם רשאית "רסקו" להשתתף כמו כל קבלן אחר. מידת הצלחתה בקבלת עבודות תלויה במחירים שמגישה חברה זו

כי „ג'נרל מוטורס“ הכחישה שם בהודעה לעתונות ידיעות שלפיהן התכוננה החברה להקים מפעל בישראל.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם היה משאומתן בנושא זה מצד החברה עם ישראל?

2. מה תגובת משרדו בדבר קיום יחסים מסחריים לעתיד עם החברה הנ"ל בימים לב לאופי הבולט של כניעה לחרם הערבי, שבא לידי ביטוי בהודעות החברה?

שר-המסחר והתעשייה ז. שרף:

לשאלה 1: אמנם היו שיחות בין חברת „ג'נרל מוטורס“ לבין סוכן החברה בארץ, לשם בירור האפשרות להקמת מפעל נוסף להרכבת כלי-רכב — אך לא היתה בהן התקדמות יתירה מסיבות העניין גופו.

לשאלה 2: לא ידוע לנו מחברת „ג'נרל מוטורס“ על כניעתה לחרם הערבי.

3. מניעת פיתורי עובדים במפעל „חרסה“ בבאר-שבע

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"א בחשון תשכ"ז (4 בנובמבר 1966):

בעתון „דבר“ מיום 27 באוקטובר 1966 נמסר, כי הנהלת מפעלי „חרסה“ בבאר-שבע הודיעה, כי בגלל צמצום הבניה בארץ יצומצם הייצור במפעל ר-30% מהעובדים יפוטרו. במפעל מועסקים כיום 330 עובדים.

נציגי העובדים ומוכרי מפלגת פועלי באר-שבע החליטו לדחות את הודעות הנהלת המפעל.

הואיל ודחיית צמצום הייצור עליידי נציגים מוסמכים הן של העובדים והן של מועצת הפועלים יש לה על מה לסמוך, והיות ופיטורם של חלק מעובדי „חרסה“ תחמיר עוד יותר את מצב האבטלה בעיר — הנני לשאול את כבוד השר:

האם הוא מוכן לחקור את העניין ולנקוט בצעדים הדרושים כדי למנוע פיטורם של עובדים מבית-החרושת „חרסה“ בבאר-שבע?

שר-המסחר והתעשייה ז. שרף:

מפעל „חרסה“ הוא מהיצרנים העיקריים של מוצרי בניה קרמית, כלים סניטריים ואריחיקרי, ותצרוכת מוצרי צמודה בעיקרה להיקף הבניה למגורים. עם הצמצום הניכר שחל בהיקף הבניה למגורים בארץ קטנה גם התצרוכת של מוצרי קרמיקה לבניה.

לאחרונה נעשים מאמצים ניכרים על ידי המפעל לייצא חלק ממוצריו, ויש לברכו על כך. יש לקוות, כי תמריצי היצוא שאושרו לאחרונה יסייעו למפעל בהגדלת היצוא, וכך יימצא פתרון לשאלת התעסוקה במפעל, כמו בשטחים רבים אחרים.

4. תנאי פרעון התחייבויות יצוא של היהלומן יהודה זיס

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ו בחשון תשכ"ז (9 בנובמבר 1966):

בעתון „כספים ומסחר“ מיום 1 בנובמבר 1966 נתפרסמה ידיעה שבה נאמר, כי אגף היהלומים במשרד המסחר והתעשייה הגיע להסדר עם היהלומן יהודה זיס, לפיו יפרע את התחייבויותיו בתנאי תשלום נוחים מן המקובל.

עוד נאמר בידיעה, כי לפי ההסדר הקיים על היהלומנים

מטבע הדברים חלקן של חברות שיכון ציבוריות בביצוע פרוגרמה זו, מאחר שחברות אלו מרכות את פעולותיהן במרכז הארץ ובפעולות אשר יש בהן סיכוי של רווחיות צבורי.

2. עבודות הקמת שיכונים לצורך הבניה העצמית של המשרד נמסרות על-פי ההוראות של נוהל מסירת עבודות לקבלנים, הקובע את מסירת העבודות על-פי מכרזים.

נוסף להיותה חברה משכנת, „רסקו“ הינה קבלן מוכר לצורך ביצוע עבודות ממשלתיות, ובתור כזה רשאית היא להשתתף בכל מכרז פומבי, וכן מוזמנת להשתתף במכרזים מצומצמים המוצאים על ידי משרד השיכון. מסירת העבודות כתוצאה ממכרזים אלה נקבעת על ידי ועדת מכרזים בהתאם להוראות הקיימות בנידון.

כפי שהוזכר לעיל לא הגישה „רסקו“ הצעות לחלק מהמכרזים שהוצאו בשנים האחרונות, ובמכרזים שבהם השתתפה, לא נמנו הצעותיה, בחלק או לרוב, על הזולות ביותר.

3. חברת „רסקו“ פועלת בשטחים רבים ושונים: הק"א, דוג, קבלנות בניין, תעשיית חומרי בניין ובניין דירות. שטחי פועלת החברה הסתעפו לתעשייה בשתי מסגרות: „ג.א.ס. רסקו“ בשותפות עם קבוצת וולפסון ואחרים, ובמסגרת החברה עצמה או חברת-בת שלה. ייתכן שבעינייה של „רסקו“ הן תוצאה של התרחבות והסתעפות לשטחים שונים ורבים, שבחלקם אינם מתיישבים עם עסקיה של חברת בניין ושיכון ואף לא של חברת תעשייה.

אין ביכולתי לקבוע מה חלקם המדוייק של ענפי המשק השונים בפעולתה של החברה.

4. טרם נקבעו הסיבות שגרמו לקשייה הכספיים של החברה. יושב-ראש הנהלת הסוכנות, מר א. פינקוס, יושב-ראש מועצת המנהלים של בנק לאומי, ד"ר י. פרדר, ואני, הקימונו בסוף יולי ועדה לבחינת בעיותיה של „רסקו“, וזה לאחר שהנהלת החברה פנתה לממשלה וביקשה עזרה ומימון החורגים מן המסגרת הרגילה.

במשך חודשי עבודתה הראשונים נתקלה הועדה בקשיים בהשגת חומר מהנהלת חברת „רסקו“, ורק בימים אלה הגישה דו"ח-ביניים.

הממשלה, בישיבתה מיום 27 בנובמבר 1966, קבעה ועדת שרים בהרכב הבא: שר הפנים, שר החקלאות, שר התיירות, שר המסחר והתעשייה, שר העבודה, שר השיכון ושר האוצר. כמו כן ישותף בעבודת הועדה יושב-ראש הנהלת הסוכנות. הועדה כבר החלה בעבודתה ונעשה מאמץ לסיימה בהקדם האפשרי.

2. ידיעות מכונות על הקמת מפעל להרכבת מכונות של „ג'נרל מוטורס“ בישראל

חבר-הכנסת ז. צור שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ה' בחשון תשכ"ז (19 באוקטובר 1966):

בעתונות פורסמה ידיעה של סט"א מה'2 לחודש זה בדטרויט, כי חברת המכונות „ג'נרל מוטורס“ הכחישה שהיא מתכוונת להקים מפעל להרכבת מכונות בישראל, וכי מנהל המחלקה לסיכונים של החברה בחוף-לארץ אמר שהידיעות שנתפרסמו בעתונות המזרח התיכון ולשפיהן מתכוונת חברת „ג'נרל מוטורס“ לבנות מפעל להרכבת מכונות בישראל או להשתתף במימון מפעל כזה — „נטולות כל שחר“, כתבה נוספת מה'13 לחודש זה של א.פ.י. מכויית מודיעה אף היא

ולמנהל המחלקה הערבית במשרד החינוך ומחה נגד הוראה זו, מאחר שבניו כבר התאקלמו בבית-הספר ביפיע ומצליחים בו, הוא נענה בשלילה. התלמידים ממשיכים ללכת לבית-הספר ביפיע, אך הגישה לכיתות לא נתאפשרה להם.

בקשר עם זה אבקש לדעת:

1. האם מסמכותו של מנהל בית-ספר או מפקח חינוך למנוע מתלמידים ללמוד בבית-ספר, בטענה שישנו בית-ספר אחר שהנו קרוב יותר למקום מגוריהם?

2. אם לא — האם מוכן כבודו להורות מיד לאפשר לתלמידים לבקר באופן סדיר בבית-הספר ביפיע?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לשאלה 1: אמנם החוק קובע אזורי רישום, אבל למנהל או למפקח אין סמכות בנידון.

לשאלה 2: ההוראה שלא להתערב בדבר בית-הספר שבו ילמדו התלמידים הנדונים בשאלתה, ניתנה ובוצעה כבר לפני הגשת השאלתה, ב-24 באוקטובר 1966.

7. שיפור מערכת החינוך הגופני

בבית-הספר

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בתש"ז (4 בנובמבר 1966):

מחקר שנערך לאחרונה על-ידי ד"ר י. גוטהיינר, מנהל התחנה לרפואה ספורטיבית במכון וינגייט, מתריע נגד הול"זול בחשיבות שיעורי התעמלות ומצביע על כושר גופני ירוד בקרב תלמידי בתי-הספר ("הארץ" 30 באוקטובר 1966). לדעת עורך המחקר, תכנית שיעורי התעמלות הנוכחית אין בה די כדי לתקן את ליקויי היציבה הגופנית של נערים ונערות בגיל הצמיחה.

הואיל ושאלת החינוך הגופני בקרב הנוער יש לה השלכות על בריאות העם בכלל — הנני לשאול את כבוד השר:

א. האם בהתחשב בתוצאות המחקר הנ"ל יש בדעת המשרד להגיש תכנית חדשה לאימוץ גופני, שתחייב את כל מערכת החינוך בארץ?

ב. מה מספר בתי-הספר (יסודיים ותיכונים) שאין בהם כלל אולמות התעמלות או מיתקנים לאימוץ גופני, וכ כמה בתי-ספר המיתקנים לאימוץ גופני הם בלתי מספקים?

ג. מה בדעת משרדו לעשות כדי להבטיח כי בכל מערכת החינוך יהיו מצויים מיתקנים לאימוץ גופני בהתאם לצורך?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מחקרו של ד"ר י. גוטהיינר, עליו פורסם בעתון "הארץ" ביום 30 באוקטובר 1966, בוצע ביחס למדגם קטן של 60 בני נוער בלבד ובבית-ספר אחד ויחיד. מדגם זה אינו מהווה מדגם מייצג של הנוער הישראלי. יש לראות בעבודת המחקר הנדונה צעד ראשון לבידור אפשרויות המחקר בסוגיית הכושר הגופני של הנוער.

ואמנם נעשות כבר הכנות למחקרים על התפתחות היכולת הגופנית של הנוער הישראלי בגיל בית-הספר ולקביעת נורמות של יכולת גופנית, כדי שאפשר יהיה לערוך השוואה עם נורמות דומות בארצות אחרות. על סמך מחקרים מקיפים מעין אלה יהיה מקום לדון בשניונים כמערכת החינוך הגופני במדינה.

אשר למצב אולמות התעמלות ומגרשי הספורט, משרד החינוך סבור כי הקמת אתרי ספורט נאותים בכל מוסדות החינוך מהווה תנאי חשוב למתן שיעורי חינוך גופני יעילים. על כן דואג המשרד להתגברות על הפיגור הקיים בשטח זה ולהגדלת מיתקני הספורט בבתי-הספר.

לכבוד החתיבות יצאו תוך שלושה חודשים, אולם במקרהו של זיס, החייב כמיליון דולר, נהגו אחרת והאריכו את התקופה לזמן ארוך יותר.

שאלותי הן:

1. האם הידיעה הנ"ל היא נכונה?

2. אם היא נכונה — מדוע הוענקו לזיס תנאים מיוחדים?

שר-המסחר והתעשייה ז. שרף:

אנף היהלומים במשרד המסחר והתעשייה לא הגיע לכל הסדר מיוחד עם היהלומן מר יהודה זיס, והידיעה שהופיעה על כך בעתון אינה נכונה.

5. הגדלת היצוא

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ב בכסלו תשכ"ז (15 בנובמבר 1966):

ישראל שוקדת זה שנים על הגברת היצוא, ובמיוחד יצוא מוצרי תעשייה.

אודה לך אם תואיל להשיבני:

1. מה ההתקדמות שחלה, אם חלה, ביצוא מוצרי תעשייה, ובאילו מהם?

2. האם חלה ההתקדמות ביצוא מוצרי תעשייה חקלאיים?

3. אילו מוצרים תעשייתיים כדאיים בימים אלה ליצוא?

4. מה עשה משרדך להגברת יצוא מוצרים אלה?

שר-המסחר והתעשייה ז. שרף:

לשאלה 1: השנה יגדל היצוא התעשייתי ב-55 מיליון דולר בערך, דהיינו מ-345 מיליון דולר בשנת 1965 ל-400 מיליון דולר בשנת 1966 — גידול בשיעור של 15%.

חלק הארי של הגידול ביצוא חל בענף היהלומים, אשר הגידול ביצואו מהווה למעלה מ-60% מכלל הגידול ביצוא. עד לסוף חודש נובמבר השנה גדל יצוא היהלומים ב-34 מיליון דולר.

ענפים אחרים אשר ביצואם חל גידול הראוי לציון הם: פוספטים — גידול ב-40%; הלבשה מעור — 50%; עור ומוצרים — 60%; אביזרי השקיה — 80%; מכונות חקלאיות — 70%; כימיקלים — 20%; תרופות — 20%; כלי הובלה — 61%.

לשאלה 2: בשימורי ירקות ופירות חל בשנת 1966 גידול של 50%, ואילו במוצרי פרי הדר חל גידול של 10%.

לשאלות 3 ו-4: דומני כי הדיון בנושאיהן חורג ממסגרת תשובות לשאלות. הן מצריכות הרצאה; אני מקווה כי היא תיכלל בחומר אשר חלקו יוגש על-ידי המשרד וחלקו ייכלל בהרצאתי. עת תתחיל הכנסת לדון בתקציבו של משרד המסחר והתעשייה, באחד החודשים הקרובים.

6. מניעת תלמידים מללמוד בבית-ספר הרצוי להם ולהוריהם

חבר-הכנסת ע. זועבי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בחשוון תשכ"ז (4 בנובמבר 1966):

פנה אלי מר עבדול חלים אחמד עבדולחלים מכפר מנשית ובדה שעליד נהגל ומסר לי, שבניו ובני אחיו סלים (חמישה במספר) לומדים זה שנתיים בכפר יפיע. בשבוע שעבר מנע מהם מנהל בית-הספר להיכנס לכיתות בזמן הלימודים, בטענה שעליהם לעבור ללמוד בבית-ספר אחר, בערב סעאידה, הנמצא קרוב יותר לכפרם. הנני פונה למנהל ולמפקח החינוך באזור

— שאלות ותשובות (ידלין, חסין, זוארץ, אבנרי) —

למרבח הצער, לא נשתנה המצב לטובה. אדרבא, בזמן האחרון ישנה הרגשה ששטח זה הוא שטח הפקר. קיימת בו התחרות פרועה וכל איש יעשה בו כישר בעיניו.

מצב זה הוא בלתי-נסבל, וחושבני שאכטא בזה את דעת רוב הציבור במדינה אם אשאל את כבוד השר:

מה הוא חושב לעשות כדי לרסן תופעה מדאיגה זו, המשחיתה כל חלקה טובה אצל הנוער?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

שר החינוך והתרבות הקים ועדה למלחמה בספרות תועבה, ביום 24 ביוני 1964, על יסוד המלצה של ועדת החינוך והתרבות. סמכויותיה הן לחוות דעתה על דברי דפוס החשודים כחומר תועבה. ועדה זו הוקמה במסגרת מינהלית. בית-המשפט העליון כבר פסק בנידון בבג"צ 273/65 פה"ל בע"מ נגד שר החינוך והתרבות, ד"ר מלקמן, יושב-ראש הוועדה למלחמה בהפצת ספרות תועבה, וי, ואלק, ממלא-מקום יושב-ראש הוועדה — שפורסם בפסקי דין כרך י"ט ו, עמ' 648, מיום 7 בספטמבר 1965. נפסק כי "חוות דעת הוועדה למלחמה בספרות תועבה, האומרת שספר פלוני הוא פורנוגרפיה והפצתו אסורה לפי החוק הפלילי, אינה מהווה פעולה כלשהי שיש לאסור מחוסר סמכות".

הוועדה חיוותה את דעתה על מספר גדול של ספרונים וספרים שהוגשו לה. לפי הסדר עם המו"לים והמפיצים אין הם מפיצים את הספרים שהוועדה פסלה.

לאחרונה פנתה הוועדה למלחמה בהפצת ספרות תועבה למשטרה וביקשה להגיש תביעה משפטית נגד גליונות אחדים של כתבי-עת מסויים, שלדעת הוועדה עברו-את גבול המותר. המשפט יתקיים כנראה בקרוב.

מובן מאליו שהדרכים הראשיות למאבק בפורנוגרפיה הם בהדרכה חינוכית נאותה של בני הנעורים ובהפצה מתמדת של ספרות טובה ומחנכת.

10. ידיעה על סגירת כיתה ח' של בית-הספר היסודי בכפר סולם

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בכסלו תשכ"ז (15 בנובמבר 1966):

נאמר לי כי בכפר סולם, הנמצא ליד עפולה, סגרו לאחרונה כיתה ח' של בית-הספר היסודי של המקום.

שאלותיו הן:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. אם היא נכונה — מדוע נסגרה הכיתה הנ"ל?

3. האם בכפר סולם מצויים ילדים אשר עלי-פי גילם חייבים לבקר בכיתה ח' של בית-ספר יסודי?

4. אם יש ילדים כאלה — האם מבקרים הם בבית-ספר כלשהו?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1. הידיעה אינה נכונה. אמנם בכיתה ח' היו ארבעה תלמידים, ושניים עברו על יסוד רצון התורים לנצרת. אך גם השניים שנשארו לומדים ואפילו השתתפו במבחן הסקר שנערך ב-10 בנובמבר 1966.

2-4. לאור התשובה לשאלה מס' 1, אין מקום לשאלות

4-2.

בשנים 1960—1965 הוקמו בערך 100 אולמות התעמלות בבתי-הספר היסודיים ו-60 אולמות בבתי-הספר העל-יסודיים.

רק בשנת הלימודים תשכ"ו הוקמו והושלמו 130 מגרשי ספורט בבתי-הספר היסודיים.

ברוב בתי-הספר קיימים כבר מיתקני ספורט. לא בכל בית-ספר קטן חייב להיות אולם התעמלות סגור. ב-177 בתי-ספר יסודיים גדולים, שמספר התלמידים בכל אחד מהם הוא לפחות 500, אין עדיין אולמות התעמלות. משרדנו הכין תכנית לחמש שנים, על פיה ייבנו בתקופה זו אולמות התעמלות בבתי-הספר הנ"ל. בביצוע התכנית נחיל ב-1967/68.

בתחום החינוך העל-יסודי — כמעט בכל בית-ספר ישנם מיתקני ספורט (סככות ומגרשים לאימונים) — חסרים כיום אולמות התעמלות סגורים ב-77 מוסדות, שבכל אחד מהם 16 כיתות. גם בתחום זה מעבד המשרד תכנית רב-שנתית לפתרון הבעיה.

8. הסיבה לדחיית בקשתם של שני כדורגלנים מנבחרת ישראל להתקבל ללימודים באוניברסיטה

חבר-הכנסת א. חסין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בחשוון תשכ"ז (9 בנובמבר 1966):

בעתון "ידיעות אחרונות" מן השבוע שעבר התפרסמה כתבה, ששני כדורגלנים המייצגים את מדינת ישראל בחוץ-לארץ אינם יכולים למצוא מקום בבתי-ספר גבוהים, — מר גיורא שפיגל מ"מכבי" תל-אביב ומר יהודה שרהבני מ"הכות"—מכבי" רמת-גן. הם נרשמו לאוניברסיטה של תל-אביב ונדחו בטענה של חוסר מקום. אחד מהנ"ל, שלפי דבריו נדחה פעמים מספר, התחיל לחשוב על יציאה להשתלמות במדינה אחרת.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

א. האם הידיעה נכונה?

ב. מה הן הסיבות שגרמו לדחיית בקשתם?

ג. האם יש מקום לשיקול דעת נוסף לגבי סגל הנבחרות כדי לאפשר להם ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

א. נכונה הידיעה שהשניים לא נתקבלו לאוניברסיטת תל-אביב, אך הסיבה שהובאה בעתון לדחייתם אינה נכונה.

ב. תשובת פרופסור בן-ציון כץ, רקטור האוניברסיטה בתל-אביב, שהשיב לשאלתנו, היתה: "השניים לא נדחו מחוסר מקום" (ככתוב בעתון), "אלא משום שלא עמדו בדרישות שנקבעו כתנאי לקבלת תלמידים".

ג. מוסדות ההשכלה הגבוהה הם אוטונומיים בקבלת תלמידים. עם זאת מנהל רשות הספורט התקשר אישית עם שלטונות האוניברסיטה והציע תמיכה לכדורגלנים לשם קידומם באנגליה או במקצוע אחר, למען ידיקו את החסר, אולם ההצעה לא נתקבלה, בטענה כי הרמה הלימודית הכללית של המועמדים אינה מספקת, ואין זו בעיה רק של מקצוע אחד.

9. מניעת פרסום פורנוגרפי

חבר-הכנסת פ. זוארץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בכסלו תשכ"ז (15 בנובמבר 1966):

לא פעם הושמעה מעל במת הכנסת החרדה לגורלם של בני הנעורים, מבחינה חינוכית ומוסרית, מול הפורנוגרפיה הנפוצה בארץ בצורות שונות, בספרות, בעיתונות ובקולנוע.

ב. הצעות לסדר-היום

1. בעיית קליטתם של ילדים משותקים ונכים בבתי-הספר

הגיע הזמן שהמוסדות המתאימים, ובמיוחד משרד החינוך, יתנו דעתם לבעיית הילדים המשותקים שהגיעו לגיל בית-ספר תיכון, וימצאו לה פתרון אשר יבטיח לילד המשותק אפשרות ללמוד, יבטיח לו תנאי לימודים מיוחדים ויקטין את סבלם של ילדים אומללים אלה?".

יכול הייתי להסתפק בהבאת תוכנו של מכתב זה, כי הוא מבטא את כאבן של כל האמהות של הילדים הנכים והמשותקים — ויש במדינה כמה אלפי ילדים כאלה.

מה ניתן לעשות כדי למצוא פתרון לבעיה? אני סבור שמשרד החינוך חייב לפרסם תקנות מתאימות, ואולי יש צורך בפעולה חקיקתית מתאימה, כדי להבטיח קודם כל שכל בית-ספר תיכון בעיר יחוייב לקבל ילד משותק הגר בשכונה בה נמצא בית-הספר, או בשכונה אחרת, בלי לטלטל את הילד ממקום למקום ולהסתחר מאחורי תירוצים הנועלים בפניו את שער בית-הספר התיכון.

שנית, לאחר שבית-הספר התיכון מקבל את הילדים המשותקים לכיתותיו, יש צורך להבטיח שהמנהל יקל על הילדים את לימודיהם. אני רוצה להביא לכם דוגמה. התעניינתי בנושא זה וביקרתיו בכמה בתי-ספר בירושלים שבהם לומדים ילדים משותקים. מתברר שבאחד מבתי-הספר האלה, ששם לומד ילד משותק למשל בכיתה ט', נמצאת אותה כיתה משום-מה בקומה השלישית של הבנין. הורי הילד פונים והורוים ופונים למנהל בית-הספר ומבקשים להוריד את הכיתה לקומת הקרקע כדי שהורים אלה או ילדי הכיתה לא יצטרכו לשאת את הילד המשותק בידיהם ולהעלותו עד לקומה השלישית ואחרי-כך להורידו בהום יום הלימודים. מצב זה מדכא את הילד וגורם לו סבל רב. המנהלים טוענים שזהו הסדר בבית-הספר, שאינם יכולים לשנותו, שכיתות ט' נמצאות בקומה השלישית של הבנין. אם יותקנו תקנות מתאימות, ייתכן ותימצא הדרך להקל על הילדים את לימודיהם, גם לאחר שנתקבלו לבית-הספר.

הבעיה השלישית הנועקת לפתרון מתייחסת להסעתם של הילדים האלה לא רק באמצעות האירגונים הדואגים להם אלא באמצעות העיריות. משרד החינוך, או בית-הספר עצמו, יש הכרח להבטיח את הסעת הילדים לבתי-הספר.

בעיה רביעית שצריך לתת את הדעת עליה — ובנידון זה רצוני לשימוע את דעתו של שר החינוך או סגן שר החינוך, שישלב על הצעה לסדר-היום — מתייחסת לקמתן של פנימיות לילדים הללו, שבהן יקבלו הילדים שיעורי עזר, במיוחד לאור העובדה שכמעט כולם נאלצים לעבור שורה שלמה של ניתוחים. פנימיות אלה יהיו מעין מועדונים לאותם ילדים משותקים, ובהם יקדמו אותם בלימודים, וישיתו להם עזרה כדי שיבדקו את רמת הלימודים של הכיתה.

בעיה זו נוגעת לא רק לילדים משותקים שהופנו לבית-ספר תיכון עיוני. כל הילדים עובדים שורה של בדיקות ואבחנות על-ידי מומחים ויועצים, וחלק מהם מכונים לבתי-ספר מקצועיים תיכונים. אבל הצרה היא שאותם בתי-ספר תיכונים-מקצועיים מתקשים עוד יותר לקבל את הילדים הללו מחמת העדר ציוד מתאים. הילד המשותק בא לבית-הספר והנה מתברר שהשולחן והכסא אינם מתאימים לו בגלל מגבלותיו. הנהלת בית-הספר איננה יכולה להחליף את השולחן וכן את הציוד. כאשר שולחים ילדים אלה ללמוד למשל את מקצוע הדפוס, לאחר הכוונה מתאימה, מסרבים בתי-הדפוס

היו"ר י. ישעיהו-שרעבי:

אנו עוברים לסעיף ט' של סדר-היום: הצעות לסדר-היום. נפתח הבעיה לסדר-היום של חברת-הכנסת שם-טוב: בעיית קליטתם של ילדים משותקים ונכים בבתי-הספר. רשות הדיבור לחברת-הכנסת שם-טוב.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אינני בטוח כלל אם הנושא שאני מעלה היום ליוזם יזכה לתשומת-לב מתאימה בציבוריות הישראלית. אין בו צימוקים פיקנטיים.

ביום הסוער של חברתנו, מופנים כיום כל המבטים לצי הסובב של חברת "סומרפין", ואני הייתי רוצה להפנות את המבטים למפרש בודד המלביץ באופק ובאותה סירה שטים ילדים מוכי גורל. הבעיה נוגעת למספר שנתונים של ילדים שנולדו בשנים הראשונות לאחר קום המדינה וחלו במחלת שיתוק הילדים, עוד בטרם ביצענו את המיבצע האנושי הגדול של חיסון המוני של הילדים מפני המחלה הזאת.

ילדים אלה הגיעו עכשיו לגיל 14, 15, 16, גיל בית-הספר התיכוני. וכשהם מסיימים את לימודיהם בבתי-הספר היסודיים ומנסים למצוא מקום בבתי-ספר תיכונים, הם נתקלים בקיר אטום של מכשולים המונעים רבים מהם מלהגיע לספסל הלימודים, לרכוש לעצמם מקצוע ולהבטיח את עתידם.

החלטתי להעלות נושא זה לאחר שקיבלתי מכתב מאם ירושלמית שיש לה בן משותק. ארשה לעצמי לקרוא לפניכם מספר שורות בלבד ממכתבה של אותה אם, בלי לציין כמובן שמות.

במכתב זה כותבת האם: "ילדתי שישה ילדים. הבכור שביניהם כבר גמר את שירותו בצה"ל והוא כיום חבר קיבוץ. רק אחד מילדי חלה במחלת שיתוק הילדים בהיותו בן שבעה חודשים. עוד בטרם הספיקו להגן בבית את יום הולדתו הראשון, הועבר הילד למוסד לילדים משותקים וגדל שם עד גיל שבע. לאחר זאת הוחזר בני אלניו, למשפחה. כדי לאפשר לו לחיות בין ילדים בריאים רשמנו אותו בבית-הספר היסודי שבשכונתנו. סבלו של הילד בשנים הראשונות של לימודיו לא ניתן לתיאור. הסענו אותו יום על עגלה עד לבית-הספר והעלינו אותו על הידיים, בעזרת ילדים מכיתתו, עד לקומה השלישית. אך הילד רצה ללמוד, ולדעת המורים יש לו כושר תפיסה מצויין, לכן התמדנו להביאו לבית-הספר למרות התנאים הקשים, הן בימי גשם והן בימי חום. כאשר גמר את בית-הספר היסודי והגיעה השעה לברוש לרשום אותו לבית-הספר התיכוני, נתקלנו בקושי בלתי-צפוי, שום בית-ספר תיכוני לא רצה לקבל את הילד והתירוצים היו שונים. הבינונו שילד משותק מהורה, לדעת האנשים הקרובים בדרך, משרד הכיתה. פנינו ממחלקת החינוך של העירייה, למשרד החינוך, ומכל מקום נתנו לנו מכתבי המלצה לבית-ספר תיכון זה או אחר, אך בשום בית-ספר לא נמצא הפתרון הרצוי. עד אשר, לאחר טלטולים רבים, נמצא מנהל בית-ספר שהסכים לקלוט את הילד, אך בזאת לא נגמרו הצרות. ככל יתר הילדים המשותקים, נאלץ גם בני לעבור מספר לקטן של ניתוחים ברגליו. לאחרונה הוא נותח, זו הפעם השמינית. לאחר הניתוח נאלץ להישאר בבית-החולים שבועות רבים. כאשר חזר לספסל הלימודים, כבר פיגר הרבה אחרי רמת הכיתה. אין מי שיקדם אותו, אין מי שיעזור לו בשיעורים נוספים שהדביק את רמת הכיתה ולסיים לימודיו. אני נאלצת לשאול: האם לא

סידור קליטה במוסד תינוכי, אם רק היתה פניה מתאימה בנידון.

כמה הערות לנושא בכללותו. אנו מטפלים בשתי קבוצות של ילדים: ילדים משותקים לאחר מחלת שיתוק ילדים, וילדים משותקים מלידה. אני רוצה לבשר לכנסת שמספר הילדים המשותקים לאחר שיתוק ילדים הולך ופוחת בעקבות השימוש בתרכיב סאלק ובאמצעים רפואיים אחרים. הילדים שנפגעו בימי המגפה הגדולה שפקדה את ארצנו ב־1953 נקלטו ברובם המכריע בבתי-ספר רשמיים, אם בבתי-ספר יסודיים רגילים ואם בבתי-ספר מיוחדים. ילדים שהמום שלהם אינו מפריע אותם מלבקר בבית-ספר נשלחים לבתי-ספר יסודיים רגילים, וכפי שאמרת, בכל מקרה של צורך בשכנוע, בהסברה או בטיפול ספציפי, אנחנו מדריכים את הנוגעים בדבר.

אבל יש גם מקרים קשים. לכן הקימונו בתל-אביב בית ספר אזורי שאליו מובאים הילדים הנכים מנתניה בצפון ועד רחובות בדרום. זהו בית-ספר כליומי, לומדים בו עד שעה ארבע אחר הצהריים, הילדים מקבלים בבית-ספר זה גם טיפול פיזיותרפי וטיפולים רפואיים אחרים. אני צריך לציין בברכה את המשטרה שמעמידה לרשותנו מכוניות כדי להביא את הילדים מהבית ולהחזירם, את איל"ן שדאגה לרופא ולפזיונר טרפיסטית ואפילו למדריכה לשחיה, ואת עיריית תל-אביב אשר העמידה לרשות כל כיתה מטפלת, כדי שתהיה לעזר למורה. בבית-ספר אזורי זה — "תקומה" שמו — קיימות שמונה כיתות ובהן 130 תלמידים.

מקרים קשים ביותר מסודרים בבתי-חולים. למשל, בבית החולים איל"ן בירושלים, שהוא מוסד כלי-ארצי, פתחנו בית-ספר מיוחד בן שמונה כיתות. רוב הילדים מאושפזים בבית-החולים, חלק קטן מהילדים באים בבוקר ושוארים עד ארבע אחר הצהריים. הילדים שהיו זקוקים לניתוחים ולשהיה ממושכת בבית-חולים אושפזו בבתי-החולים "אסף הרופא". שם נפתחו שתי כיתות לילדים בגיל בית-הספר וכיתות גן אחת. גם כאן הכיתות הן אזוריות. גם בחיפה נפתחו שתי כיתות בבית-החולים איל"ן על הכרמל.

במקרים שהילד נפגע בזמן היותו תלמיד בבית-ספר, ללא אפשרות לחזור אליו, התקננו רדייטלפון בביתו, ויש אתו קשר כדי לאפשר לו המשך לימודים סדיר.

אני מודה שהתעוררו בעיות דציניות ביחס למקרים קשים לסידור באזורים הצפוניים והדרומיים של הארץ, באשר אין שם מרכזים לטיפול בילדים משותקים. אנחנו מפנים כיום את המקרים הקשים לבית-החולים "אסף הרופא" ולירושלים, או מסדרים אותם אצל משפחות ואמנות בעזרת משרד הסעד.

אשר לילדים משותקים מלידה — קיים בית-ספר מיוחד בתל-אביב, הכולל שתי כיתות גן וארבע כיתות בית-ספר. לאחרונה גם נפתחו שתי כיתות בירושלים. אנחנו דואגים שמרכזים אלה יהיו מרכזים אזוריים.

בסיום, מתוך החשבת הבעיה אני מציע לחבר-הכנסת שם-טוב שנקיים ביורד נוסף במסגרת ועדת החינוך והתרבות.

הצעתי היא להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :

האם חבר הכנסת שם-טוב מסכים להצעת סגן שר החינוך והתרבות להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

כן.

לקבל את הילדים, מכיוון שהדבר כרוך בשינוי המושב של מכונית הלינוטיפ או בשינויים אחרים של הציוד. שינוי מיבנה הציוד והתאמתו לילד המשותק מצריכים השקעת כספים, ואיש איננו מוכן לכך. אין מי שידאג להכין מקומות קליטה במפעלים לאותם ילדים משותקים וכן לשריין שבילים מקומות עבודה לאחר סיום הלימודים. אין מי שדואג לכך לא במשרד החינוך, לא במשרד העבודה ולא במשרד הבריאות.

מצאתי לנכון להעלות נושא זה לדיון בכנסת. נכון שהבעיה מתייחסת למספר מצומצם של ילדים, אולי שלושת אלפים או ארבעת אלפים ילדים בארץ (בירושלים בלבד גרים כמה מאות ילדים כאלה). אבל אם נשקול את הבעיה הזאת על-פי משקל הסבל שנגרם לילדים מוכי גורל אלה, נשתכנע כולנו שיש לעשות לשינוי המצב הקיים. ואם ניתן לדעתנו לבעיה ונשתדל למצוא לה פתרון, נקל על אזרחי ישראל אלה ונבטיח להם מעמד ועתיד במדינה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :

רשות הדיבור לסגן שר החינוך והתרבות.

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש לי יחס חם למפרש הבודד שדיבר עליי חבר-הכנסת שם-טוב. כבר אמרו בשם רב: כל חולי ולא חולי מעיים, כל כאב ולא כאב לב, כל מיתוש ולא מיתוש ראש. וכך אפשר להומר: כל מחלת ילדות ולא שיתוק ילדים, כי הרי הקשה שבחמלת הילדים היא הנכות הבאה משיתוק ילדים. על כן ראוי הנושא לתשומת לבו של הציבור ומשרד החינוך מתייחס אליו ברצינות הראויה. כי אכן חובה לעשות כל מאמץ למען השיב לילדים אלה את יכולת התנועה, את שמחת החיים ואת האפשרות להתקדמות בלימודים.

אני מצטער שלא קיבלתי מראש את מכתבה של אותה אם, שקרא לפנינו חבר-הכנסת שם-טוב. אילו קיבלתי את המכתב, הייתי בודק את העניין ומטפל בו לגופו. אבל הסוגיה בכללותה ידועה לנו. נכון שהעניין הקשה ביותר בהזית זו הוא ענין קליטתם של בוגרי בתי-ספר יסודיים בבתי-הספר העל-יסודיים. הדבר כרוך בקשיים טכניים רבים, בעיקר בבתי הספר המקצועיים, שהמעבדות וחדרי המלאכה אינם נמצאים שם בקומה הראשונה דווקא. והמהגלים מתקשים מאד להתגבר על הקשיים הטכניים הללו.

אך אני רוצה לומר לחבר-הכנסת שם-טוב ולכנסת כולה, שיש מי שדואג לילדים הללו. היחידה המתאימה במשרד החינוך שוקדת על ליווי הילדים הנכים, המסיימים את בית הספר היסודי ועוברים לבית-הספר העל-יסודי. יחידה זו באה בדבריה עם המנהלים, שוקדת על סידור מתאים בבית-הספר, משתדלת להעביר את כיתת הלימודים לקומה הראשונה ולחסוך בכך את הטרידה הכרוכה בהעברת התלמידים לכיתות המתאימות. היחידה גם דואגת לתנאים טכניים מתאימים ללימודיהם הסדירים של הילדים הללו.

קיים שיתוף פעולה הדוק עם איל"ן בכל הנוגע לקליטת ילדים נכים וסידורם, ובמיוחד ביחס לקליטתם של אותם ילדים שנעשו נכים תוך כדי לימודיהם בבית-הספר העל-יסודי, וגם זה עלול לקרות. איל"ן גם תורם תרומה חשובה לענין התחברות של הילדים, שהכיר אותה חבר-הכנסת שם-טוב. התעניינתי בנושא זה ונאמר לי מפי אנשי המחלקה העוסקת בענין זה במשרדנו, שהם לא נתקלו בשום מקרה של העדר

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :
אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שמיטוב לדעת החינוך והתרבות.

הצבעה

ההצעה נתקבלה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נבון להודעה בשם הנמנעים.

יצחק נבון (רפ"י):

ארוני הוישבראש, כנסת נכבדה. הנושא שהועלה כאן ראוי היה, לדעתי, שיוצג גם עליינו כהצעה לסדר-היום, אבל לצערי אנו עדיין כבולים במיכסת ההצעות ולא מצאנו דרך אחת להביע דעתנו בנושא.

אנו עוסקים כאן בבנייה שאינה תופסת כותרות ראשיות בעיתונות או ברדיו, אבל היא ממלאה את כל חלל עולמם של כשמונת אלפים נכים ורובות בני משפחותיהם. שאלת הנכים שייכת לסוג הנושאים שככל שאתה משקיע בהם יותר בתחילת הדרך — אתה חוסך יותר בהמשכה ובסופה של הדרך. פעולות איכותן, מנע וטיפול בנכה מצד הממשלה, הרשויות ואירגוני המתנדבים, יכולות — אם הן נעשות בזמן המתאים — להסיר מעל גופים אלו נטל כבד מאד שאחרת יוטל עליהם.

במדגם שערך ד"ר חיגר לגבי 600 ילדים נכים הוברר כי 67% מן הנפגעים באים ממשפחות השייכות לשכבה סוציאלית ירודה או ירודה מאד, וקרוב ל-60% מהם באים מארצות האיטלאם.

פנחס רוזן (המפלגה הליברלית העצמאית):
מה ההצעה?

יצחק נבון (רפ"י):

בסוף דברי אציע אותה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :

הנואם אינו חייב בהצעה. זו הודעה בשם הנמנעים.

יצחק נבון (רפ"י):

אולם מותר לי גם להציע הצעה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי :

זה תקדים שנוצר בכנסת, שנמסרת הודעה בשם נמנעים גם בהצעה לסדר-היום.

מרדכי סורקים (רפ"י):

אין ברירה, אי אפשר לסתום את הפה. לסגני שרים נותנים לדבר ללא הגבלה, ולא ייתכן שלנו יסתמו את הפה.

יצחק נבון (רפ"י):

אני רק מתפלא שחבר-הכנסת רוזן גילה לפתע שמוסרים הודעות אחרי הימנעות. האם זה חדש שבבילך? אני חבר כנסת חדש, אבל אתה ותיק בנושא זה.

פנחס רוזן (המפלגה הליברלית העצמאית):
זו המצאה של חבר-הכנסת אבנרי.

יצחק נבון (רפ"י):

אתמול ישבנו יחד בוועדת הכנסת והצבענו יחד נגד הגבלת המיכסות להצעות לסדר-היום. אילו היו לנו יותר מיכסות, לא היינו נמנעים אלא מגישים הצעות לסדר-היום. האם לזה אתה מסכים?

יצחק נבון (רפ"י):

אני מצטער שבנושא כאוב זה נכנסים דברים צדדיים. אני מציע לשמוע את דברי עד הסוף.

כ-60% מן הילדים הנכים שייכים למשפחות הבאות מא"ר צות האיטלאם, גם מפני שהטיפול המוקדם בארץ המוצא היה לקוי, גם מפני שבמקרים לא מעטים נהוגים נישואים בקרב בני המשפחות הקרובות. בטעות — אני חושב ששמעתי דבר דומה גם בדבריו של סגן שר החינוך — יש בתודעת הציבור זהות מוחלטת בין בעיית הנכות ושיתוק ילדים, ונוצר הרושם כי עם המצאת תרכיב סאלק וסייבין נפתרה השאלה. אין הדבר כך, גם מפני שיש סיבות אחרות הגורמות לנכות גופנית ולכן והשאלה תעמוד תמיד, ושנית — וזה העיקר — הבעיה החמירה עתה במיוחד, כי אותם נפגעי שיתוק ילדים שנפגעו בשנים של המגיפות הגדולות, בשנים 1950-1958, סיימו או מסיימים עתה את בתי-הספר היסודיים, והם נפגעים ממשגרת חינוכית כלשהי אל עולם שאינו בנוי לקליטתם. הוריהם הודקנו, ואחיהם ואחיותיהם נישאו או נישאים, והם נשארים ללא מוסד חינוכי ולפעמים ללא קורת-גג ממש.

כיוון שכך, הבעיה חודגת ממסגרת של סידור בבתי-ספר בלבד, והיא כוללת יריעה רחבה יותר של שאלות: חינוך, הכשרה מקצועית, עבודה, מגורים, מסגרת חברתית, טיפול בריאותי ונפשי. בבריטניה מחייב החוק לדאוג לילד כזה מן גיל הרך עד בגרותו, בתוספת של ארבע שנות חינוך על חשבון המדינה. מקומות העבודה שם מחוייבים להעסיק נכים, עד 4% מכלל עובדיהם. שם אין נזקקים לכוח כדי לבצע את החוק, כי יש שם הבנה לנושא זה בקרב הציבור. בארץ קיים חוק דומה רק לגבי נכי צה"ל. לגבי ילדים נכים יכול בית-ספר יסודי לסרב לקבל ילד, כפי ששמענו. אירע אותו מקרה שציין ד"ר חיגר, בילדה שידיה היו קצרות ומשום כך לא נתקבלה לבית-הספר. חלק מקבוצה של 16 ילדים מן המוסד שכבר הוזכר כאן, בית-החולים אלי"ן, סיימו בהצלחה את הסקר ובכל זאת זאת היה קושי רב בהכנסתם לבית-ספר על-יסודי. היה צורך בהפעלת לחץ רב כדי שיתקבלו ולא דחקא במקומות המתאימים להם מבחינת כשרונותיהם. עובדה היא, כי לנכה קשה להתקבל למוסד חינוכי אפילו בקיבוצים מכל הזרמים.

בוגרים נכים הרוצים לעבוד נשארים ללא עבודה, על אף העובדה שקיבלו הכשרה מקצועית בצורפות, פקידות וכדומה. משרד העבודה אינו מוכן לשלבם במסגרת הקורסים הרגילים, וגם אינו יוזם לקמת קורסים מקצועיים המיוחדים להם. הם יוצאים איפוא קיחים ומכאן. על הנכות הפיסית נוספת התמרמרות נפשית, מועקה ומשטמה כלפי עולם עיון, והם נהפכים לנטל חומרי המעיק על משפחותיהם, על המוסדות ועל הציבור.

ישנה גם דעה קדומה לגבי נכים. ישנה דעה המייחסת להם פגם שכלי או נפשי. מקומות עבודה רבים מסרבים לתת להם תעסוקה, אף כי בכשרונם אין הם נופלים מכל נער או נערה אחרים. נמסר לי כי משרד החינוך סירב לקבל מורה שהיה נכה, אף כי סיים בהצלחה את לימודיו באוניברסיטה. העסקת נכים נעשית בחסד ולא בזכות, והיא נתונה כליל לשרירות-לבו או לטוב-לבו של מעסיק פלוגי או אלמוני.

אם נחזור לשאלת קליטתם של נכים בבתי-הספר, הרי אין הנכים זקוקים לכיתה מיוחדת להם, אלא יש לשלבם

חרשים או ילדים הלוקים בשמיעתם, כדי לסתום את הפער העלול להתגלות במשך הזמן. בארץ קיים רק מוסד אחד, "מיח"א" בתל-אביב, המטפל בילד בגיל הרך, החל מגיל של חצי שנה. יש לאפשר הכשרה מיוחדת למורים שיתמחו בהוראה לחרשים.

ישנם גם בתי-ספר מיוחדים לחרשים עם פנימיות בערים הגדולות, אבל המטרה היא להעביר כיתות שלמות מבתי-הספר המיוחדים לבתי-ספר רגילים. אינטגרציה זו חשובה לבריאותם הנפשית של הילדים ולקידומם מכל הבחינות. נסיונות אחדים נעשו בבית-ספר לדוגמה וב"בלפור" בתל-אביב. יש לעודד את משרד החינוך לפעול בכיוון זה.

המצב הכספי, כמוכן, איננו קל.

נתן פלד (מפ"ם):

עדיין לא ברור לנו מדוע נמנעת.

יצחק נבון (רפ"י):

לדעתי, יש להקים ועדה בינמשרדית לטיפול כולל בכל סוגי הנכות הללו. הוועדה צריכה להיות מורכבת מנציגי משרד החינוך, משרד הסעד, משרד העבודה, משרד הבריאות ולשכת ההסברה.

אשר לכנסת, אני סבור שיש להקים ועדה מיוחדת לטיפול בכל סוגי הנכות הללו, שתהיה מורכבת מחברי כנסת המשתתפים בוועדות השונות: הסעד, החינוך, העבודה, הבריאות וההסברה. כי ועדת החינוך בעצמה לא תוכל — סבורני — להקיף את כל מכלול הבעיות הללו.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

דברי חבר-הכנסת נבון היו במסגרת הודעה בשם נמנעים. בשל רגישות הנושא ומשום סדר-היום איננו עומס כל-כך, נהגתי עמו לפני משורת הדין מבחינת הזמן.

2. הסכם העבודה בנמל חיפה

לא יקבלוהו, ישיבתו את הנמל בעיצומה של עונת היצוא. כאשר תפרוץ השביתה, איש לא יוכל להאשים את הפועלים. זכותם החוקית לקבל את מלוא השכר שנקבע להם. לא הם יימו תוספת שכר של 26%, לא הם אחראים לה. הם היו אובייקט, ואולי אף אובייקט סביל למדי, במאבק האיתנים אשר התחולל בחיפה ערב הבחירות בשנת 1965.

את פועלי נמל חיפה לא מעניינת, ובצדק, הפלגתה שבין החברה הקבלנית בנמל לבין רשות הנמלים. אך זו פלוגתה אשר צריכה לעניין אותנו. איך להסביר את הסתירה המשתמעת בין דברי שר התחבורה, הטוען כי התוספת שניתנה לפועלים מגיעה רק ל-10%, דהיינו — בהתאם למדיניות הרשמית, לבין הנהלת החברה הקבלנית הטוענת כי התוספת מגיעה ל-26%.

מחוגי משרד התחבורה מסבירים כי לא קיימת סתירה וכי הכל מתנהל בגדר המדיניות הרשמית. כיצד? ראשית ניתנה התוספת הרשמית של 10%, ולאחר מכן היתה העלאה סיטוגית, או כמעט סיטוגית, בדירוג העובדים ובהטבות אחרות, וכל אלה הצטרפו ל-26%. אפשר היה להבין, אם גם לא להצדיק, את משרד התחבורה אילו היה מודה בקיומה של סתירה ובחריגה חמורה מן המדיניות הרשמית, אך טוען כי לא יכול לעמוד בלחץ תביעות העובדים אשר דרשו פרוצן ההבטחות אשר ניתנו להם ערב הבחירות. אבל לטעון שתוספת של 26% היא בגדר המדיניות הכלכלית, מאחר

במסגרת בתי-הספר הקיימים, אבל חייבים להתאימם לקליטתם, כפי שכבר ציין חבר-הכנסת שם-טוב, ולדאוג שהכיתה לא תהיה בקומה השניה או השלישית כאשר אי-אפשר להעביר לשם את העגלות ללא עזרה; שלא יהיו שם מעברים צרים ומדרגות. כן יש לדאוג לציווד מתאים ולעזרה נוספת, כי בהעדר עזרה נוספת הילדים מפסיקים הרבה יומן, מלבד אותו זמן שהם מפסידים בהיותם מאושפזים לצורך ניתוחים וכו'.

בכל ישראל קיים מוסד אחד ויחיד הנותן שיקום לטורח ארוך לילדים נכים, והוא בית-חולים אלי"ן. אבל גם הוא אינו מתאים לצרכים, וכבר יש תכניות לבנות בית-חולים חדש, מותאם לצורכיהם של ילדים אלה ובנוי לפי כללים ארכיטקטוניים מיוחדים להם.

כאשר הנער מסיים את לימודיו במוסד, אין לו היכן להתגורר. ברוב המקרים אין המשפחות יכולות לקלטם בחזרה, ויש צורך להקים מעונות מיוחדים להם, שבהם יעבדו, יגורו, יהיו עצמאיים ויתרמו משלהם לחברה ולמדינה.

אירגון אלי"ן שהוכר כאן מרבה לעשות, אך נבצר ממנו לפתור את כל בעיותיו.

ישנה גם תפיסה מוטעית בציבור לגבי יכולתם וכושרם של הנכים ללמוד ולעבוד, ויש צורך בפעולת הסברה רחבה בקרב הציבור בנושא זה.

יש סוג אחר של נכות שלא דובר עליו כאן, וזוהי בעיית החרשים או הלוקים בשמיעה בדרגות שונות שמספרם מגיע ל-6,000, והוא מקיף ילדים וילדות בגיל בית-הספר היסודי. האחוז של הילדים האלה בארץ הוא גבוה יותר מאשר במערב. על כל 1,000 ילדים נולד ילד אחד שהוא חרש מוחלט ומכל 10,000 ילדים ישנם עשרה הלוקים בשמיעתם. ככל שאתה מקדים באבחון, אתה עוזר לקידומם בשלב מוקדם יותר. יש להקים את חוק חינוך חובה לגבי ילדים

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

אנחנו עובדים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אברמוב: הסכם העבודה בנמל חיפה. אבקש את חבר-הכנסת אברמוב לנמק את הצעתו.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בראשון לחודש זה צריך היה להשתלם לפועלי נמל חיפה שכרם החדש, בהתאם לחוזה העבודה שנחתם לאחרונה בין החברה הקבלנית לבין פועליה. הנהלת החברה הקבלנית טוענת שאין היא יכולה לשלם תוספת של 26% שנקבעה בחוזה בלי להעלות את התעריפים ללקוחותיה. שר התחבורה חזר והצהיר כי אין התוספת מגיעה אלא ל-10%, שהיא התוספת התואמת את מדיניות הממשלה וההסתדרות. רשות הנמלים, תוך הסתמכות על הכרזת שר התחבורה, אינה מוכנה לאשר העלאת תעריפים אשר תכסה תוספת שכר של 26%, אלא רק העלאה שתכסה תוספת של 10%.

מאחר שהחברה הקבלנית לא קיבלה אישור להעלאת תעריפי השירותים ללקוחותיה כמבוקש עליידי, אין בכוחה לשלם את השכר המוגדל. פועלי החברה הקבלנית, המפעילים את הנמל, אינם צד בפלוגתה שבין החברה הקבלנית לבין רשות הנמלים. הם תובעים, ובצדק, את תשלום שכרם המלא, דהיינו — השכר אשר נקבע להם לפי חוזה העבודה האחרון. הפועלים בוודאי יחכו עוד ימים מספר עד לקבלת שכרם. אם

נסבל? כבר קבע מבקר המדינה כי מצב זה „גרם לליקויים הן מבחינה מינהלית והן מבחינה כלכלית“. בדיווחי-שבון האחרון מפרט המבקר עשרים ושלושה שלבי טיפולים מצד רשויות ממלכתיות שונות, שכוונתם להסדיר את היחסים בנמל, אך לשואו. להלן קטע אופייני מן הדו"ח: „נובמבר 1961: רשות הנמלים שהוקמה ביולי 1961 מבקשת ממינהלת נמל חיפה לשלוח אליה הצעת חוזה עם החברה הקבלנית... 1962: רשות הנמלים משתדלת לרכוש חלק מהמניות של החברה הקבלנית, אך העיסקה לא יוצאת לפועל... נובמבר 1963: רשות הנמלים שולחת הצעת חוזה חדשה... יוני 1964: רשות הנמלים מבקשת מהקבלן לקבל הערותיו להצעת החוזה... ספטמבר 1964: רשות הנמלים קובעת פגישה לדון בהצעת החוזה. נציגי החברה הקבלנית אינם מופיעים לדיון. אוקטובר 1964: רשות הנמלים דורשת בחוקף חתימת חוזה בהתמך על חוק רשות הנמלים ועל דו"ח מס' 12 של מבקר המדינה. נציגי החברה הקבלנית מבטיחים להכין הצעת חוזה חדשה. מאי 1965: רשות הנמלים מודיעה לקבלן שאם לא יושג הסכם בדבר חתימת החוזה, היא תיאליץ להציע לשר התחבורה שיאשר קביעת הסדרים למתן שירותי נמל. יוני 1965: הקבלן מודיע שהוא מכין את ההצעה החדשה. דצמבר 1965: הקבלן לא המציא הצעת חוזה“. ומסכם המבקר: „לדעת הביקורת נמשך המשאומת בנושא זה מעבר לכל גבול סביר: על רשות הנמלים להגיע למילוי תביעותיה המוצדקות להסדר העניו, בין בדרך של חתימת הסכם, ובין בדרך של נקיטת אמצעים חוקיים בחוקף מעמדה הממלכתי“.

היום, רבותי, אנו עומדים ב"7 בדצמבר 1966, והחוזה לא נחתם. איך להבין מצב כה מוזר, שחברה קבלנית המקיימת בידה מונופולין משתמטת מלחמות על חוזה עם רשות ממלכתית על מנת לקיים באופן חוקי את המונופולין? ייתכן והסיבה לכך נמסרה ביום 21 ביוני 1966 מפי האדונים גפני ושיבק, פקידים רשות הנמלים, אשר אמרו (ואני מצטט לפי עתון „הארץ“): „הקבלן אינו מתיר לרשות הנמלים לבדוק את הוצאותיו על-ידי ביקורת ספרי החשבונות של החברה, וזאת על אף העובדה שיש לשירותי נמל מאוחדים מעמד בלעדי בנמל, והיא פועלת לפי שיטת „קוסט-פלוס“. ואילו מנהל רשות הנמלים, מר לסקוב, הוסיף כראיון עם כתב „ידיעות אחרונות“ ואמר את המלים האלו: „קח את חברת „הדגן“ החיפאית, למשל, חברה פרטית, אבל ראה עד כמה היא לויאלית למדינה ולתקנותיה. רק פניתה לראשה ולבעליה, הד"ר ראובן הכט, ומיד העמיד את ספריו לרשותנו. והספרים בסדר גמור. אולי זאת הסיבה שהוא העמידם לרשותנו“. יש להניח שזוהי הסיבה.

היטיב לתאר את שערוריית הנמל בחיפה חברה-הכנסת זאב שרף. בנאומו בכנסת על תקציב משרד התחבורה אמר: „עוד בשנת 1948 הגיע שר התחבורה דאז, דוד רמז המנוח, למסקנה שהמדינה חייבת לשבת בתוך הנמל, אך היא נשארה מתוצה לו“. ומר שרף הוסיף ואמר: „אני מציע לשר התחבורה ולממשלה לשחרר את נמל חיפה מבעלות שירותי נמל מאוחדים, ולהעביר לתפעולה של רשות הנמלים, ולא לנהל כל משא ומתן על חוזה. רשות הנמלים אינה זקוקה לשירותי נמל מאוחדים. גם המדינה אינה זקוקה להם“. סיכם מר שרף ואמר: „אני מסופק אם יש מקום עבורה שהמצב החברתי בו כה חמור כמו בשירותי נמל מאוחדים בחיפה. אני בטוח שהנהלת שירותי נמל מאוחדים אינה מסוגלת לתקן את המצב הזה. זאת יכולה לעשות רק רשות הנמלים. הצעתי לשר התחבורה היא כי יראה בזה תפקיד ראשוני-במעלה להחזיר את נמל חיפה למדינה“.

שההעלאה של שכר היסוד היא אמנם רק 10%, ואילו 16% נתוספו בעזרת תחבולות אחרות, הרי זה עלבון לציבור ועלבונו לכנסת. האומנם התכונה הממשלה שמכריזה על תוספת של 10% בלבד, לאפשר תוספת של 26%, על-ידי העלאות סיסטמיות בדרגה? באיזו זכות פונה עתה שר האוצר לנציגי העובדים, בעיקר לעובדי הייצור, ותובע מהם לוותר על מחצית תוספת השכר שהוטבה להם לשנת 1967, בשעה שאין הוא יוצא חוצץ נגד ההפרה הבולטת של המדיניות הרשמית בנמל חיפה? האומנם על ידי זה ששר התחבורה יחזיר היום את טענתו הפורמליסטית של 10% בלבד, יוכל לטשטש את המציאות של תוספת 26%, אשר את קיומה גם אינו מכחיש אך טוען כפיצה רק תוספת של 10%?

ושבו, איני מאשים את בעצם כלל חיפה כלל וכלל. הם קיבלו הבטחות מאדוני העיר, וכנגד הבטחות אלה נתבעו לתת תמורה. ביום 2 בנובמבר 1966 נתנו פועלי נמל חיפה את התמורה במלואה ובשלמותה. מה התמורה שנתבקשו לתת בעד ההבטחות המפליגות העלאת השכר? התמורה אשר נדרשה מהם היתה לערער את מעמדו של חברה-הכנסת אלמוגי בנמל, כי רק על-ידי ערעור מעמדו ניתן לקיים את השלטון בעיר חיפה. ביום 2 בנובמבר 1966 הוכיחו פועלי הנמל כי הם מקיימים כהלכה את הבטחתם. ועתה טוענת החברה הקבלנית שכדי לשלם את מלוא התוספת של 26% יש להעלות את תעריפי השירותים בנמל בשיעור הרבה יותר גדול מן השיעור אשר רשות הנמלים מוכנה לאשר. אם נרצה לנסח את הבעיה בשפה פשוטה, נוכל לומר: המשק הישראלי, ובעיקר המשק הישראלי הנאבק על היצוא, נדרש עתה להטיל על עצמו נטל של כמה מיליוני ל"י כדי לאפשר לפוליטיקאים של חיפה לקיים את שליטתם בעיר הנמל.

אך תקלה זו לא היתה מתרחשת בחיפה, כשם שתקלות אחרות לא היו מתרחשות בעיר זו, לו הכירו שליטי העיר במדינת ישראל. עשרות מדינות, גדולות וקטנות, הכירו במדינת ישראל; חיפה טרם הכירה. ישנה מדינה אחת שהכירה בישראל והיא הפאקטו אך לא דה-יורה; חיפה הכירה במדינת ישראל דה-יורה, אך לא דה-פאקטו. הביטוי המוחשי למצב זה הוא שרשות הנמלים טרם קיבלה אשרת כניסה לנמל חיפה.

כידוע, חברת „שירותי נמל מאוחדים“ היא הקבלן לביצוע העבודות בנמל חיפה. חברה זו היא מונופוליסטית. מונופול זה בא לא מכוחו של החוק או של חוזה עם המדינה, כי אם מכוח הכוח. חברה זו מכלכלת פעולותיה לפי השיטה הנחמדה הידועה בציבור בשם „קוסט-פלוס“, שיטה לוקלת אשר מגנה השתחרר המשק הלאומי במידה רבה. איני יודע, ואיש איני יודע, אם ה„פלוס“ מופרז או סביר, אך הכל יודעים שה„קוסט“ עצום. את ה„פלוס“ יש להוסיף על ההוצאות הכרויות גם בהחזקת 170 מנהלים על 1,600 פועלים. איני יודע מאיזו בחינה ניתן להגדיר 170 איש אלה כמנהלים: מבחינת משכורתם הם בוודאי מנהלים. מספר לא קטן של עובדים קיבלו דרגה של מהנדסים. איש מעובדים אלה לא סיים את הטכניון, ואף לא בית-ספר תיכון. מקובל כי טכניונים מעניקים לאנשים מצטיינים תואר מהנדס Honoris Causa — אך הענקת תואר כבוד זה אינה גוררת מתן משכורת בדרגת מהנדס. החידוש הגדול של חיפה הוא שהחברה הקבלנית, לא זו בלבד שמעניקה למספר עובדיה תואר של מהנדס, אלא גם משלמת להם שכר של מהנדס. ועל כל אלה מתווסף ה„פלוס“.

היש להתפלא שמבקר המדינה מצא שמצב זה הוא בלתי-

מנחם בגין (גח"ל):

איה תפקיד ממלא עכשיו מר שרף?

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

על זה היתה הכרזה רשמית, חבר-הכנסת בגין. זה גם נרשם ב"דברי הכנסת".

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

גם הצביעו על כך בכנסת, וחבר-הכנסת בגין הצביע באותה הזדמנות.

מנחם בגין (גח"ל):

רציתי רק להדגיש שאולי הוא ישפיע בממשלה.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

אם חושב מישהו כי לאחר דברים בוטים אלה חל שיפור — אינו אלא טועה. ואשר לטענה מדוע אין החברה הקבלנית מוכנה להראות ספריה — השיב דובר החברה, לפי עתון "הארץ" מיום 21 ביוני 1966: "כקבלנים אין הם מוכנים לעשות זאת. מה גם שהם רואים בהנהלת רשות הנמלים גוף עיון ומשמיץ. יש להניח שזאת הסיבה לאי-התייחסות החברה עד היום הזה. שכן, אין הקבלן המונופוליסט יכול לנהל משאומות עם גוף עיון, עד אשר מדינת ישראל תחליף גוף עיון זה בגוף אחר אשר יש חן בעיני הקבלן. מונופוליסט אשר חושש לפתוח את ספריו בפני דשות ממלכתית מפני שהוא רואה באותה רשות גוף עיון — רשאים ואף חייבים אנו לומר כי אנו רואים במונופוליסט זה גוף עיון למדינה. וככל שנושכיל להיפטר ממנו, כך ייטב למדינה.

צודקת רשות הנמלים שקבעה סייגים להעלאת התעריפים לשירותי הנמל. צודקים הפועלים התובעים מן החברה הקבלנית תשלום מלוא התוספת, בשיעור של 26%. אך אם בעוד ימים מספר תפרוץ שביחה בנמל בגלל אי-השלום השכר המלא — אל נאשים את הפועלים. כי שורש הבעיה אינו נעוץ בסכסוך עבודה. שורש הבעיה נעוץ בסירובם העקשני של שליטי חיפה להכיר במדינת ישראל ולהחזיר את הנמל שבבעירת למדינת ישראל. ואני מתכבד, אדוני היושב-ראש, להעמיד את הנושא הזה — שבמהותו הוא: התזרת נמל חיפה למדינה — לדיון במליאה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

אני מזמין את שר התחבורה להשיב על ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אברמוב.

שר-התחבורה מ. כרמל:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת אברמוב תיאר לפנינו תמונת ורועה בדבר קנוניה פוליטית בחיפה על גבה של המדינה, ובדבר שכר ותשלומים של העובדים בנמל חיפה שאינם מושתתים על בסיס ציבורי גלוי, שני הדברים האלה אינם נכונים ואני יכול להעיד על כך אישית. אף-על-פי שהסכם העבודה הוא הסכם בין נותן העבודה — החברה הקבלנית בנמל חיפה — לבין העובדים, הייתי קרוב וגם השתתפתי בחלק מן המשאומות בין הצדדים, ואני יכול להעיד, ביודעי את מהלך המשאומות וביודעי את פרטי ההסכם, ששני הדברים — הענין הפוליטי והענין החומרי — אינם אמת, כפי שתיארום פה חבר-הכנסת אברמוב. אני מחשיב את חבר-הכנסת אברמוב ומעריך אותו יותר מכדי שאאמין שהוא תמים במידה כזאת שאינו יודע את האמת, ואני טוען נגד חבר-הכנסת אברמוב שהוא משתמש, מטעמים אופוזיטיביים, באמצעים פסולים שאינם הוגנים והם פוגעים גם בעובדים וגם בחברה הקבלנית בנמל חיפה — ואסביר את דברי.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

אני חושב שלא יתכן לומר "אמצעים פסולים". ציטוט מדברי מבקר המדינה איננו דבר פסול.

שר-התחבורה מ. כרמל:

אני מדבר על מה שאתה אמרת פה. עוד אענה על דברי המבקר.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

לומר ש-10% הם 26%, אין אלו "אמצעים פסולים".

שר-התחבורה מ. כרמל:

על זה תשמעו תשובה. ואני אומר לך קודם כל: אני יודע את מהלך המשאומות, הייתי נוכח בחלק ממנו. היו תביעות של הפועלים...

מנחם בגין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, השר הטיח בפני חבר-הכנסת אברמוב את ההכרזה שהוא. חבר-הכנסת אברמוב, השתמש ב"אמצעים בלתי הוגנים". גם על שרים חל התקנון של הכנסת.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

הביטוי "אמצעים בלתי-הוגנים" הוא ביטוי פרלמנטרי.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

הוא אמר "פסולים".

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

גם זה ביטוי רגיל. לא אומר: פרלמנטרי, אבל רגיל. באמת, צריך שתהיה לשון נקיה ככל האפשר, אבל לא צריך לטעון על ביטויים כאלה; הם רגילים לגמרי בכנסת.

יוחנן בדר (גח"ל):

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, הנני מודיע שהדבר יבוא לפני ועדת הפירושים. ואם זהו ביטוי פרלמנטרי — ישמעו אותו בשפע.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

בבקשה. אשמח אם חבר-הכנסת יביא את זה לוועדת הפירושים, ואשמח אם היא תתן הוראה אילו ביטויים כשרים לשימוש בכנסת.

שר-התחבורה מ. כרמל:

חברי הכנסת, הסכם העבודה בנמל חיפה, ככל הסכם עבודה בארץ, הוא ענין שבין העובדים לבין נותן העבודה. אחר דיונים ממושכים, בעקבות חילוקי-דעות ואף הפרעה בעבודה, נחתם לפני חודש ימים, בערך, הסכם עבודה בנמל חיפה, התואם את מדיניות השכר של הסתדרות העובדים, כפי שקבעו ראשי המחלקה לאיגוד מקצועי, ומנהלי שירותי נמל מאוחדים גם יחד. וכל טענה וכל חזרה על כך שזה איננו תואם — לא יועיל. מפני שמה שנחתם לגבי שנת 1966 ו-1967 הוא במסגרת מדיניות השכר של ההסתדרות.

מנחם בגין (גח"ל):

זה לא מציאותי.

שר-התחבורה מ. כרמל:

הסכם זה, המפרט את הזכויות והחובות של העובדים ושל נותן העבודה, הכולל הבטחת סדרי משמעת תקינים בנמל, פורסם בעתונות, והוא פתוח לעין כל. לפי הסכם זה, רבותי חברי הכנסת, יועלה שכר העובדים ב-10% בשנת 1966, וב-5% בשנת 1967, בכלל זה השנויים בוותק שהותאם אל

לפיו ייחשבו בעתיד התעריפים לקבלן, ואני מקווה כי גם סעיף זה יוסדר בקרוב, אם במשאומתן ישיר בין הצדדים ואם במסירת ההכרעה לגורם שלישי, על דעת שני הצדדים, והחווה יוכל להיחתם בקרוב.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מה דורשת הממשלה בענין זה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

שני הצדדים ישאו בכך. שגם רשות הנמלים — המפעילה את נמל אשדוד ואת נמל אילת — וגם הקבלן בנמל חיפה יספגו את ההתייקרות הזאת בדרך של ייעול, של העלאת הפריון ושל הגברת התפוקה.

(קריאה: אולי אפשר לוותר בכלל על הקבלן?)

חברי הכנסת, היות ומומן לזמן משמיעים טענות כלפי הקבלן בנמל חיפה וכלפי העובדים — אני רוצה להביא כמה מספרים.

מאז קום המדינה עלתה תפוקת נמל חיפה פי שלושה — מ-1.4 מיליון טון לקרוב ל-4 מיליון טון ב-1965/66. אם נפחית מכך את המטענים בתפוזות, המועברים דרך ממגורות "דגון", הרי טיפל גמל חיפה בקרוב בשלושה מיליון טון, כלומר: פי שניים יותר מאשר בעת קום המדינה.

התפוקה בנמל חיפה עלתה, כאמור, אך מספר העובדים בו פחת. בשנת 1947/48 עבדו בנמל בעונת הקיץ 2,000 עובדים, בעונת החורף — 3,000. ואילו בשנה שעברה עבדו בעונת הקיץ 1,400 עובדים, ובעונת החורף — 1,700 עובדים. משמע שתפוקתם של 60% מן העובדים עלתה פי שלושה, ובלי התפוזות פי שניים. במשך שמונה עשרה השנים האחרונות. על כך ראוי להוסיף שבשנה שחלפה עבדו בנמל חיפה 257,000 נוסעים לעומת 67,000 ב-1952.

דבר זה נתאפשר הן בגלל השיכלול בצידו, הן בגלל השיפור בביטוח העבודה והן בגלל ההתמחות והמסירות של העובדים.

בהקשר זה ראוי להזכיר שזמן השהייה של אניה בנמל — והוא קנה-המדיה ליעילותו של נמל בכל מקום בעולם — פחת ב-20% בשנה שחלפה לעומת קודמתה, דבר שיש לו השפעה על הוצאות הנמל ומחירי ההובלה, והוא קובע רח"חיתו של הנמל ומעמדו בקונפרנס להובלה.

בזה אינני אומר בשום פנים ואופן שהגענו אל שיא השיכלול והתפוקה. יש עוד רובה לעשות לכך. אבל צריך גם להעריך מה ששהוגז עד עכשיו.

ולבסוף, רצוני לומר ששועלי נמל חיפה — כפועלי נמלים אחרים — וכאיים ליחס של כבוד והערכה על כושרם, מסירותם ותפוקתם בעבודה. יש בזה איצדק כלפי עובדים אלה, העושים מלאכתם בתנאים קשים — לעתים במאמץ פיסי קשה ובתנאים אקלימיים מכבידים מאד המשאירים עקבותיהם בבריאותם — אם מתארים אותם כחסרונים, חסרי אחריות, כאוכלי לחם חסד, וכאלו קיבלו שכרם לא תמורת עבודתם אלא תמורת קנוניה פוליטית. אין זה יחס של כבוד למועלי נמל חיפה כאשר אומרים להם: תוספת השכר שקיבלתם איננה תמורת עבודתכם בנמל יומם ולילה בשלוש משמרות, אלא תמורת זאת שהוצאתם את חנ"ה הכנסת אלמוגי נמל חיפה ונתתם קולכם לאבא חושי. אין הם ראויים לכך. יוצרים בציבור אגדות ללא שחר על שכרם המוגזם, העלאות שכר שלא היו ולא נבראו, כדי להבאיש ריחם. אני סבור שיש איצדק בכך אם מעפרים בעפר את החברה הקבלנית של "סולל בונה" הממלאת תפקיד של קבלן בנמל, שאין צורך

המקובל ברשות הנמלים. באופן זה, חברי הכנסת, העלאת השכר נטו, בלי תוספת הווחק, אינה אלא 8% לשנת 1966 ו-4% לשנת 1967.

אולם, בנוסף על כך נקבע בהסכם שיש להעלות בדרגה — כמקובל במקומות עבודה אחרים בארץ ולא כיוצא מן הכלל — חלק מן העובדים, בהתאם להתקדמותם בעבודה והתמחותם בה, ותוך התאמת הדרגות הנמוכות בנמל חיפה אל המקובל בנמל אשדוד. האמת היא שלאחר שהדבר הזה הוסכם — או בזמן שהדבר הזה הוסכם — לא ניתנו על כך שום תוספות נוספות. וטועה — לכל הפחות, טועה — חברי הכנסת אברמוב האומר שבנוסף על כך ואחרי זה הוסיפו כל מיני דברים ומשטשים וטועים שזה במסגרת מדיניות השכר של ההסתדרות. אולם, אם משהו מבקש לצרף לכך את העלאת השכר של מנהלי העבודה, לא של העובדים, מאפריל 1964, ואת התוספת לפתח שניתנה לעובדים בעונת הפרי הקודמת, עוד בטרם נפתח המשאומתן על הסכם — דברים שנקבעו כאמור זמן רב לפני הדיונים על ההסכם הנוכחי לשנת 1966 ו-1967 ותחיתמו — הרי מסתכמת כלל התוספות האלו ב-25% בערך, והוא האחוה שהקבלן דורש את כיסויו עליידי רשות הנמלים, שזוהו צירוף של תוספת השכר לפי מדיניות ההסתדרות בשנה זו ושל דברים קודמים הנוגעים לכלכלה ולהעלאת השכר של מנהלי העבודה מאפריל 1964 כאמור.

הקשיים שנתעוררו בעקבות זה נובעים מכך שהקבלן טוען כי לא יוכל לעמוד בתשלומים לעובדים בלי שיפוצה על כך על-ידי רשות הנמלים. ואילו רשות הנמלים טוענת שאינם יכולה לכסות סכומים אלה, או מרביתם, בלי להיכנס לגרעונות.

כבוד היושב-ראש, רצוני לקבוע פה, על דעת הממשלה, כי אינני רואה כל אפשרות במצב הנוכחי בארץ להעלות את התעריפים בנמלים ולפתור את הבעיה בדרך זו. שכן הננו מצוים בלבול העלאת מחירים, הפוגעת בסופו של דבר בהמוני העם, בפעילות הכלכלת הבראת המשק ובמאמץ לבי צור כלכלת המדינה. יש איפוא הכרח לכסות את ההוצאות הכרוכות בהעלאת השכר של השנים האחרונות על-ידי מאמץ כולל של צמצום בהוצאות, הגברת היעילות והעלאת התפוקה. שני הגורמים — גם שירותי נמל מאוחדים וגם רשות הנמלים — חייבים לשאת במשותף במעמסה זו, בלי להעלות את התעריפים, ואני מקווה שהענין אמנם יבוא על סידורו בדרך זו בלי שייגרמו נזקים נוספים בהפעלת התקינה של נמל חיפה, וכי הנמל יפעל במלוא כושרו בעונת הפרי הזאת תוך מסירות ונכונות מלאה של העובדים, עכשיו כבעבר.

רבותי חברי הכנסת, הכל יודעים גם שהקבלן בנמל חיפה לא עבד בשנים עברו על בסיס של חוזה, אלא של הסדר בינו לבין הממשלה, ומאוחר יותר — בינו לבין רשות הנמלים, ושיש צורך להשתתף על היחסים על חוזה. ועל כך העיר — והעיר כמובן בצדק — מבקר המדינה.

המשאומתן נפתח ונמשך. זהו משאומתן מורכב ביותר, והוא מתנהל בין שני הצדדים — רשות הנמלים והקבלן — ואני שמח לציין כי חלה התקדמות ניכרת בניהול המשאומתן, אף-על-פי שהוא טרם הסתכם בכל סעיפיו. ברוב המקרים של סעיפי החוזה כבר הושג הסכם, בכלל זה שני סעיפי מפתח ששימשו בעבר סלעי מחלוקת קשים, כמו משך החוזה — שכבר הוסכם כי הוא יתוס, אחרי שייחתם, עד סוף 1970 — ופתיחת ספרי החברה הקבלנית לפני רשות הנמלים, תוך אפשרות לערוך בהם ביקורת, דבר שהוסכם אף הוא. למעשה נותר בעיקר סעיף אחד במחלוקת, והוא נוגע לקביעת הבסיס

חברת ח, ישיבה ק"כ, כ"ד כסלו תשכ"ו (7 דצמבר 1966) — הצעות לסדר-היום (כרמל, ישעיהו-שרעבי, דגני, נבון, אבנרי) —

מאמין שכולנו כה תמימים לקבל דבריו כאינפורמציה שאין מאחוריה ולא כלום. דברי מר שרף, שכהן כיושב-ראש רשות הנמלים ועתה הוא שר המסחר והתעשייה, בהודמנויות שונות ובעיקר בכנסת מעידים על כך.

דמה לי שיחס של כבוד לפועלי נמל חיפה מחייב, שאם יש שאלה השנויה במחלוקת, תדון בה גם הכנסת. דיון בכנסת או באחת מוועדותיה על המתרחש בנמל איננו חוסר כבוד לפועלי נמל חיפה. מתוך חשש כבד לזעזועים חדשים בנמל, כתוצאה מהסתמכויות שונות על חומר שונה, מוטב שוועדה מוועדות הכנסת תבחן את הדברים לאשורם; ומה שמגיע לעובדים יותן להם. ומה שזכאית המדינה לדרוש מן הנמל — תיפעלו ופעולתו התקינה — אף הוא צריך להיות מוסדר.

כדי למנוע, במקרה של זעזוע, גילגול האשמות ובעקבותיהן התנצלויות, מוטב כי הדברים יבוררו בוועדה מוסמכת של הכנסת. על כן אני מציע להעביר את ההצעה לחועדה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:
אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לערוך דיון על הענין בכנסת — מיעוט
נגד — רוב

יצחק נבון (רפ"י):

אבקש למנות את הקולות.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

אני מעמיד עוד פעם להצבעה את ההצעה לערוך דיון בכנסת על ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אברמוב.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לערוך דיון על הענין בכנסת — 21
נגד — 26
נגמעים — 6
ההצעה לערוך דיון על הענין בכנסת לא נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הענין לוועדה — 21
נגד — 27
נגמעים — 4

ההצעה להעביר את הענין לוועדה לא נתקבלה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:
רשות הודעה לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, נמנענו מהצבעה, מפני שהמגיע הנכבד כרך יחד התקפה מוצדקת על החברה הקבלנית רבת השערוריות והתקפה בלתי-מוצדקת לחלוטין על ציבור העובדי דים בנמל.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:

חברי הכנסת, הישיבה תבאה של הכנסת ביום שני בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

לזכויותיה בנמל בעבר, ואין לזלזל ביכולתה גם עתה להוריצא לפועל את העבודה המוטלת עליה במשך כל תקופת השנה.

חברי הכנסת, אין להירתע מלהראות התנגדות לתביעות בלתי-מוצדקות, בין אם הן באות מצד הקבלן ובין אם הן באות מצד העובדים. ואמנם תביעות כגון אלה, שלא נראו מוצדקות, נדחו ולא נתמכו עליידי מועצת פועלי חיפה והמחלקה לאיגוד מקצועי. יש בהחלט מקום לתבוע מן העובדי דים — ואני מאמין שהם ייעזו לתביעה זו — שיטו כתף למאמץ לצמצום ההוצאות, להגברת היעילות והעלאת התפוקה. אך עוול הוא וגם מישגה לתאר את פועלי נמל חיפה כאילו אין שכם ניתן להם בזכות אלא בחסד, וכתוצאה מקנוניות. אני חושב שהפועלים בכלל ופועלי נמל חיפה בפרט העושים עבודתם בתנאים קשים במיוחד, ראויים ליחס כבוד מצד כל חברי הכנסת, לרבות אלה שבאופוזיציה.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:
מה אתה מציע?

שר-התחבורה מ. כרמל:
אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר י. ישעיהו-שרעבי:
הצעה לחבר-הכנסת דגני.

עמוס דגני (רפ"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. כדיון על פעולות משרד התחבורה שנתקיים בקיץ שעבר, הבעתי חששותי שהודעת שר התחבורה בענין הסדר העבודה בנמל חיפה לוקה בחסר. כלומר, החלטות ההסתדרות אינן נשמרות כפי שנקבעו, והסתמכות או על צירוף של הציפורים. מסתבר מאז שהציר פורים היו סחות רשלניות בדיוקן מאשר ההודעות הרשמיות והרשמיות-למחצה.

לסנינו בעיה עקרונית חשובה, שרשאי הציבור לרדת לעומקה — כיצד ואיך ומה מידת הסבירות של ההודעות המתפרסמות מטעם הממשלה; שהרי מאות אלפי עובדים מנהלים משא-ומתן על תשלומי שכר, דירוג וכדומה. באם לא יהא להם אמון — אם עדיין יש להם אמון — בהודעות הרשמיות השונות, הרי יחסי העבודה בארץ יידרדו שוב ויזיקו למשק.

שר התחבורה חוזר ומודיע על העלאה של 10%. אם נכון הדבר, מדוע יחסי העבודה ערב הקטיף הגדול נעשים כה מתוחים? מה הפעילות הגדולה של סניף מפא"י בחיפה? מה הובטח ולא קויים? אנהנו קוראים על שיחות, הערות ואזהרות של עסקנים מקומיים, ביניהם חברי-הכנסת ורטמן, ונתבשרנו כי מחכים לשובו של ראש העיר מר אבא חרשי. מותר לנו לדעת כמה דברים אמורים. יש לנו ססקות רבים אם פועלי הנמל עצמם יודעים מה גחתם בשמם. יותר מכל מותר לנו לדעת, אם ישנם חושים נוספים שלא פורסמו, ובשמם נתבעת רשות הנמלים לשלם יותר ואולי להעלות את התעריפים.

אני מעריך מאד את שר התחבורה, אולם אינני נוטה לחשוב שהוא, כאיש פוליטי ואישיות חשובה במסלגה חשובה,

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קי"ח-ק"כ

א. שאלות.	ז. חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 4) (קריאה ראשונה) — הצעת חברי-הכנסת מ. בגין.
ב. בעיית העבודה בפרדסים (הצעת חברי-הכנסת ש. ז. אבר-מוב).	ח. חוק התכנון והבניה (תיקון), תשכ"ז—1966 (קריאה שניה ושלישית).
ג. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החזקת תעודת זהות והצגתה), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה).	ט. הצעות לסדר-היום.
ד. חוק האזרחות (תיקון מס' 2), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה).	י. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשכ"ו—1966 (קריאה ראשונה).
ה. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 10), תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה).	יא. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה—1965 (קריאה ראשונה).
ו. חוק לביטול חיקוקים שנושגו, תשכ"ז—1966 (קריאה ראשונה).	

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קי"ח-ק"כ

264. ו. ש. מ. ט. ו. ב. (מפ"ם): בעיית קליטתם של ילדים משותקים ונכים בבתי-הספר.	314. א. בן-אליעזר (גח"ל): החלטת מועצת הבטחון ובטחון ישראל.
295. ש. ז. א. ב. ר. מ. ו. ב. (גח"ל): הסכם העבודה בנמל חיפה.	324. י. ס. ר. ל. י. (גח"ל): תפיסת אדמות בישראל על-ידי הסורים.

סיכום הישיבות

מכוניות וסירות בישראל; הסעת בני משפחותיהם של חברי הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית חינם; הקלת איתור נוסעים המגיעים באניות לנמל חיפה; שמירת הנקיון והסדר ברכבות; הבטחת תעסוקה לימאים; בעיית האבטלה בקרב הימאים; הכנת תכנית-אב לתחבורה בגוש דן; פיתוח העיירה ירוחם.

ג. מ. בגין הביא לקריאה ראשונה חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 4).

ד. מ. בגין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר החלטת מועצת הבטחון ובטחון ישראל. שרה-התן א. אבן השיב להצעה. ש. מיקוניס הציע להסיר את הענין מסדר-היום.

הוחלט: להעביר את הענין לדיון בוועדת החוץ והבטחון. ש. פרס, נ. פלד וא. אבנרי מסרו הודעות בדבר הימנעות סיעותיהם מהצבעה.

ה. י. סרלין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר תפיסת אדמות בישראל עליידי הסורים. ראש-הממשלה ושר-הבטחון ל. אשכול השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הענין לוועדת החוץ והבטחון.

ו. שרה-האוצר פ. סמיר הביא לקריאה ראשונה חוק התיקון פקודת מס הכנסה (מס' 10), תשכ"ז—1966. בחיכוך השתתף מ. פרוש.

ישיבה ק"כ (כ"ד בכסלו תשכ"ז — 7 בדצמבר 1966)
היו"ר — י. ישעיהו-שרעבי.

א. השרים השיבו על שאילתות בדבר: נתונים על פעולותיה של חברת "רסקו"; ידיעות בעתונות על הקמת מפעל להרכבת מכוניות של "גנרל מוטורס" בישראל; מניעת פיטורי עובדים במפעל "חרסה" בבאר-שבע; תנאי פרעון התחייבויות יצוא של היהלומן יהודה זיס; הגדלת היצוא; מניעת תלמידים מללמוד בבית-ספר הרצוי להם ולהוריהם; שיפור מערכת החינוך הגופני בבתי-הספר; הסיבה לדחית בקשתם של שני כדורגלנים מנבחרת ישראל להתקבל ללימודים באוניברסיטה; מניעת פרסום תומר פורנוגרפי; ידיעה על סגירת כיתה ח' של בית-הספר היסודי בכפר סולם.

ב. ו. שמיטוב הגיש הצעה לסדר-היום בדבר בעיית קליטתם של ילדים משותקים ונכים בבתי-הספר. סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הענין לוועדת החינוך והתרבות.

י. נכון מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.

ג. ז. אברמוב הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הסכם העבודה בנמל חיפה. שרה-התחבורה מ. כרמל השיב להצעה. ע. דגני הציע להעביר את הענין לוועדה.

הוחלט: להסיר את הענין מסדר-היום.

א. אבנרי מסר הודעה בדבר הימנעותו מהצבעה.

ישיבה קי"ח (כ"ב בכסלו תשכ"ז — 5 בדצמבר 1966)
היו"ר — ק. לוז; י. סרלין.

א. יושב-ראש הכנסת ק. לוז אמר דברי אזכרה לשיך פארס חמדאן, מי שהיה חבר הכנסת השנייה והשלישית.

ב. סגן מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

ג. השרים השיבו על שאילתות בדבר: הגדלת תפוקת הנפט בארץ; קידום קידוחי נפט בארץ; הסדר ענין הכשרות במטבח של מפעל "מכתשים" בבאר-שבע; מקרה של סירוב חברה קדישא לאשר נוסח כתובת על מצבה; הקצבת משרד הדתות למסגד "השלום" בנצרת; השתתפות משרד הדתות בהקמתו ובהחזקתו של מסגד "הש"לום" בנצרת; הרקע להגבלת חופש התנועה של תושבים אחרים מכפר טייבה; הגבלת חופש התנועה של הסטודנט מוחמד ריאן; פעולות משרד הבטחון למניעת ירידתו של גבה צה"ל לחוף-לארץ; ידיעה עתונאית על עסקת נשק בין ישראל והולנד; הגבלת חופש התנועה של אחמד מוסטפה כיוואן; הגבלת חופש התנועה של עומר מוג'יר ג'יוסי; השמצת חיליות צה"ל בספרו של גנרל פון הורן.

ד. בהמשך הדיון על בעיית העבודה בפרדסים השתתפו: ש. שורש, מ. חוני.

ה. שרה-הפנים ח. מ. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק להארכת תוקף של תכנות-שעתי-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה), תשכ"ז—1966. בחיכוך השתתפו: א. אבנרי, ש. מיקוניס, ח. טובי. שר הפנים השיב למת-הכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הפנים.

ו. שרה-הפנים ח. מ. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק האורחות (תיקון מס' 2), תשכ"ז—1966. בחיכוך השתתפו: ש. כהן-צידון, ש. אלוני, ד. לוי, ר. ארזי, מ. בן-פורת, ג. האוזנר, מ. וילנר, א. אבנרי.

ישיבה קי"ט (כ"ג בכסלו תשכ"ז — 6 בדצמבר 1966)
היו"ר — א. תלמי; ט. סנהדראי.

א. סגן מזכיר הכנסת א. צידון הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

ב. השרים השיבו על שאילתות בדבר: שאלת חוקיות ההקלות של שיחות טלפון בקשר למשפט מלתי; שיפור הסדרים בבתי המשפט בתל-אביב; התקנת מכשירי טלפון ציבוריים בבית משפט השלום בתל-אביב; ייעול השירות ושיפור הנקיון במזנון בית המשפט השלום בתל-אביב; מתן אפשרות לעתונאים לעיין בתיקי בתי המשפט; הסדר התחבורה להיכל המשפט בתל-אביב ושירותים נאותים לעתונאים; פרטים על שכר הטרחה שקיבל מר י. ש. שפירא בעד טיפולו המשפטי בחברת "סומרפין"; דרישה לערוך חקירה על פעולותיה של הנהלת "מועדון

עמוד

- 562 . . . . . 3. צורכי החינוך העלייסודי בשלומי
- 563 . . . . . 4. הזנחה בבית-הספר היסודי בשכונת ליפתא תחתית בירושלים
- 563 . . . . . 5. מקלטים ותרגילי אועקה בבתי-הספר
- 563 . . . . . 6. טענות על אייקיום חוק לימוד חובה לפרטיו .
- 564 . . . . . 7. הסמכת מר ניקולא אלחזרי להוראת לימודי הדת הנוצרית .
- 564 . . . . . 8. רכישת תוספת ציוד לבתי-ספר מכספי ועדי ההורים
- 564 . . . . . 9. תלונות חושבי אום-אליקטף על מנהל בית-הספר שבכפרם .
- 565 . . . . . 10. ידיעה על צמצום מפעל ההזנה בתחום שיפוטה של המועצה המקומית אורייהודה
- 565 . . . . . 11. הכללת ביטוח תלמידים באגרת השירותים הנוספים .

ב. הצעות חוק של חברי כנסת

- 565 . . . . . 1. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניכוי בעד הוצאות חינוך), תשכ"ו—1965 .
- 569 . . . . . 2. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (משכורת וגימלאות נשיא המדינה), תשכ"ז—1966 .

נספחות

- 570 . . . . . א. סדר-היום לשיבות קכ"א—קכ"ג .
- 570 . . . . . ב. הצעת חוק יסוד: זכות העבודה (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת מ. וילנר) .
- 570 . . . . . ג. הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון), תשכ"ז—1966 .
- 571 . . . . . הסתייגויות לחוק הנ"ל .
- ה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניכוי בעד הוצאות חינוך), תשכ"ו—1965 (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת א. בן-אליעזר) .
- 572 . . . . . ה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (משכורת וגימלאות נשיא המדינה), תשכ"ז—1966 (הוגשה על-ידי חברי-הכנסת י. ברר, י. גולן, ע. דגני, מ. חזני, י. קרגמן, ו. שם-טוב) .

- 573 . . . . . סיכום הישיבות